

УДК 330.83

*Голубка С.М., доц., д-р екон. наук, ДВНЗ “Університет банківської справи”,
Голубка М.М., Львівський кооперативний коледж економіки і права*

РОЛЬ ТОРГОВЕЛЬНИХ ШКІЛ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (1848–1939 рр.)

Досліджено передумови створення господарських, у тому числі торговельних шкіл на західноукраїнських землях 1848–1939 рр. Подано типологію господарських шкіл на західноукраїнських землях з виокремленням сільськогосподарських, промислових, торговельних, художньо-промислових і комбінованих. Охарактеризовано особливості діяльності торговельних шкіл з основним функціональним призначенням і прикладними аспектами за підтримки провідних громадських товариств, орієнтованих на пропагування ідеї кооперації.

***Ключові слова:** професійне шкільництво, господарські школи, торговельні школи, купецькі гімназії, курсове навчання, кооперативний рух.*

Формування економічної освіти на західноукраїнських землях в часи панування Австро-Угорської імперії супроводжувалося феноменальним проявом самоорганізації та посиленням українськості. До окупації СРСР на західноукраїнських землях розвинулося самобутнє середовище з достатніми владними впливами української інтелігенції, орієнтацією на задоволення інтересів різних верств населення. Цей період вимагає особливої уваги українських учених, які проводять свої дослідження на стику історико-економічних наук. Це важливо з огляду необхідності забезпечення впровадження кращих практик розвитку українського суспільства до нинішніх умов.

Дане дослідження орієнтоване на вивчення особливостей формування економічної грамотності населення західноукраїнських земель 1848–1939 рр. Його теоретичну основу формують напрацювання українських науковців з питань загальних особливостей розвитку українських територій того часу (історичний фокус), таких як З. Гіптерс, Я. Грицак, С. Злупко, В. Карлова, В. Сарбей, Р. Шпорлюк та інші, а також специфіки діяльності торговельних шкіл як осередків освітньої та культурно-просвітницької діяльності (освітньо-педагогічний фокус), зокрема, А. Безсмертного [1], І. Зуляка [2], Х. Моряк-Протопопової [3], І. Потапюк, Л. Потапюк, О. Седляра [4], Г. Субтельної, Г. Шайнер, І. Шафранської.

Метою статті є вивчення досвіду діяльності торговельних шкіл на західноукраїнських землях 1848–1939 рр. з виявленням пріоритетів адаптації до сьогодення в умовах гострої необхідності підвищення якості професійного шкільництва та надання освітніх послуг економічного напрямку.

При цьому цілі є такими: дослідити передумови створення господарських, у тому числі торговельних шкіл на західноукраїнських землях другої половини ХІХ ст.; здійснити типологію господарських шкіл на західноукраїнських землях 1848–1939 рр., створення яких було ініційовано громадськими об'єднаннями, з виокремленням

© Голубка С.М., Голубка М.М., 2017

сільськогосподарських, промислових, торговельних, художньо-промислових і комбінованих; охарактеризувати особливості діяльності торговельних шкіл з основним функціональним призначенням і прикладними аспектами за підтримки провідних громадських товариств, орієнтованих на пропагування ідеї кооперації.

Серед численних напрямів розвитку українського суспільства західноукраїнських земель 1848–1939 рр. вирізняється цілеспрямоване, системно організоване формування економічної грамотності населення. Воно виявлялось у підвищенні бізнесової активності, а також створенні різнопрофільних кооперативів як форми консолідації зусиль, посилення важелів впливу на владні структури з метою захисту інтересів простих селян і робітників, вищих керівних ланок, які сліпо не підкорялись імперським вказівкам. Однією з кращих практик формування економічної грамотності населення того часу слугувала діяльність приватних господарських шкіл, які були не просто осередками надання відповідних освітніх послуг, але й культурно-просвітницькими аренами об'єднання української громадськості. Дослідження діяльності господарських шкіл на західноукраїнських землях є особливо важливим з метою виявлення деструктивного впливу радянської колоніальної політики на ті здобутки, які набуло українське суспільство. Радянська влада добре розуміла, що зростаючий рівень економічної освіти українського населення ускладнював колонізаторську політику, спрямовану на зниження національної ідентичності. Тому було докладено максимум зусиль, щоб зруйнувати чи трансформувати у вигідні для російської влади форми підвищення економічної грамотності населення і те інституційне середовище, яке було сформоване. Незважаючи на фактичне знищення окупаційним режимом набутого потенціалу формування економічної освіти населення громадськими організаціями та прояву його самобутності, досліджуваний період вітчизняні історики справедливо називають періодом українського національного відродження, оскільки він супроводжувався розвитком і зростанням національної самосвідомості української інтелігенції й інших верств населення, поступово набував політичного забарвлення на всіх українських землях, формувалася почуття національної ідентичності та соборності українців [5].

Відкриття господарських шкіл було прямим наслідком діяльності провідних громадських організацій. Окремі з них, зокрема товариство “Просвіта”, спочатку хоч і створювалися з метою виключно культурно-просвітницької діяльності, проте надалі вбачали основне своє призначення в стимулюванні українського кооперативного руху. У цьому провідні українські діячі того часу вбачали основний націооб'єднуючий чинник, який сьогодні так послаблений у сучасному суспільстві. Коли суспільство не має спільного економічного інтересу, а перебуваючи на батьківщині не може задовольнити хоча б базові власні потреби, то, незважаючи на високі патріотичні настрої, знання історії й традицій, з часом воно втрачає свою ідентичність і починає руйнуватись.

Отже, діяльність приватних господарських шкіл досліджуваного періоду на західноукраїнських землях активізувалася внаслідок конкретних передумов, основні з яких відображено на рис. 1. Концептуально активізація діяльності шкіл сприяла розвитку системи професійного шкільництва, яке на той час перебувало в стадії занепаду і терміново потребувало реанімації інфраструктурного, видавничого та кадрового забезпечення.

Рис. 1. Передумови та наслідки створення мережі господарських шкіл, ініційованих громадськими інституціями, на західноукраїнських землях

Джерело: складено авторами.

Господарські школи того часу являли собою спеціально утворені (або додані до вже існуючих) навчальні заклади переважно приватного типу, орієнтовані на формування економічних знань населення у відповідній сфері. Часто такі школи функціонували в сільській місцевості й безпосередньо підтримувались спеціалізованими кооперативами та їх об'єднаннями, які були зацікавлені у розширенні кадрового потенціалу. Крім освітньої діяльності господарські школи мали виняткове педагогічне, видавниче та просвітницьке значення.

Діяльність тогочасних приватних господарських шкіл мала подвійне підпорядкування. Незважаючи на те, що ініціаторами їх створення були, насамперед, такі провідні організації того часу, як “Просвіта”, “Рідна школа”, Ревізійний союз українських кооперативів (РСУК) та в його структурі “Народна торгівля”, “Масло-союз”, “Сільський господар”, “Центросоюз”, “Центробанк” та ін., школи повинні були враховувати рішення Крайової шкільної ради Галичини, одна з 3-х секцій якої займалася торгово-промисловими школами [3]. Великий вплив на функціонування таких шкіл мало греко-католицьке духовництво. Важливо розуміти, що розквіт

діяльності господарських шкіл відбувався в умовах дозволу проводити заняття російською мовою (з 1818 р.), а надалі – замінити виклад українського матеріалу польською (з 1867 р.). Полонізація викликала значний спротив української інтелігенції, що, зокрема, виражалось у посиленні громадської діяльності в сфері шкільництва зі створенням у 1848 р. “Галицько-Руської матиці”. У своїй діяльності дана організація орієнтувалася на видання та розповсюдження відповідної літератури, стимулювання розвитку українського шкільництва (початкової, середньої та вищої школи), популяризацію вітчизняної історії, сприяння піднесенню рівня освіти й моральності народу. Основний акцент засновники та керівники товариства робили на просвіту шкільної молоді й селянства [4, с. 77]. Крім того, почали свою діяльність такі знані освітні товариства, як “Руське товариство педагогічне” (з 1881 р., з 1926 р. – “Рідна школа”), “Крайовий шкільний союз” (з 1919 р., очолюваний М. Грушевським), “Взаємна поміч українського вчителства” (з 1905 р.), Учительська Громада (з 1908 р.) та ін.

Як вже зазначалося, господарські школи були орієнтовані на формування економічних знань населення у відповідній сфері. У табл. 1 відображено типологію господарських шкіл того часу, серед яких вирізняються торговельні. *Торговельні школи* орієнтувалися на підготовку фахівців, зайнятих у торговельній діяльності, яка у 1848–1939 рр. на західноукраїнських землях характеризувалася значним зростанням. Адже до пріоритетних видів економічної діяльності на західноукраїнських землях того часу належали торгівля, сільське господарство, яке залишалось провідною сферою господарювання, лісове господарство, харчова промисловість, ремісництво та виробництво будівельних матеріалів.

Школи орієнтувалися на широку спеціалізацію, включали навчальні програми різного профілю. Такі заклади могли мати різний рівень надання освітніх послуг – нижчий, гімназійний, курсове навчання. З 1932 р. гімназії почали поділяти на загальноосвітні (до них мали право вступати учні з 13 років) та фахові гімназійного рівня (до них вступали з 17 років). Другий тип шкіл більше підтримувався товариствами з метою підвищення економічної грамотності українського населення. Переважно такі школи були приватними, проте значною мірою фінансувалися кооперативами або меценатами. Для підготовки фахівців сфери торгівлі у державному секторі функціонували купецькі гімназії. Більшого значення набувала не стільки професійна орієнтація, скільки територіальне розташування, з прагненням якнайбільшого залучення населення до навчання. Поширеною була практика організації так званих мандрівних шкіл. Вони орієнтувалися на курсове навчання та прагнули максимально охопити населення освітніми послугами з наданням основ економічних знань. Побутувала практика “прогульок”. Вона передбачала організовані відвідини “взірцевих господарств”. Таким чином, особи, які навчалися, могли отримати практичні знання та навички ефективного ведення господарства у відповідній сфері економічної діяльності. Позитивною була також діяльність “мандрівних” вчителів-інструкторів, які крім ревізійної діяльності проводили інструктаж продавців, касирів і керівників.

Таблиця 1

**Типологія господарських шкіл
на західноукраїнських землях 1848–1939 рр.**

Тип господарської школи	Основна орієнтація	Спільні ідеї
Сільськогосподарські (рільничі, садівничі тощо)	Формування навичок грошових відносин у сільському господарстві на протигагу їх напівнатуральному характеру, застосування прогресивних форм організації сільськогосподарського виробництва (машинізації) для значного покращення продуктивності, у тому числі садівництва, молочарства, годівлі домашніх тварин, пасічництва, ветеринарії тощо	Економічні грамотність і ефективність, кооперація, соціальна справедливість, українськість
Промислові	Формування навичок діяльності у залізничних майстернях, нафтовій та гуральницькій промисловості	
Торговельні (купецькі)	Формування навичок збуту та перепродажу продукції (насамперед, сільськогосподарської, яка мала найбільшу частку виробленої продукції)	
Художньо-промислові (будівельні, столярські, мистецькі, рисунку і моделювання тощо)	Вишкіл фахових майстрів різних ремесел, що відображали етнічний колорит та зберігали мистецькі традиції українського населення	
Універсальні (комбіновані)	Міські чи сільські господарські школи або відділи при звичайних школах, орієнтовані на підвищення економічної грамотності населення, розуміння основ кооперації, формування знань діловодства, книгознавства, основ банківської справи	

Джерело: складено авторами.

Розвиток мережі торговельних шкіл відбувався під патронажем провідних товариств того часу. Більшість з них мала у своєму підпорядкуванні крамниці, склади фільварків, інші торговельно-збутові об'єкти, розуміючи потребу кадрового забезпечення їх діяльності та необхідність подальшого розвитку за прямої участі українського населення.

Активну діяльність з підтримки й ініціювання створення торговельних шкіл здійснювало товариство “Просвіта”. Товариство значну увагу приділяло відновленню системи професійного шкільництва на західноукраїнських землях. З архівних даних організації, один з важливих напрямів діяльності товариства “Просвіта” полягав у відновленні зруйнованих війною господарських шкіл, що постраждали внаслідок близькості лінії фронту, перетворенні їх у центри підготовки сільської молоді для здобуття навичок праці у сільському господарстві [2, с. 78; 6]. Однією з найбільш знаних господарських шкіл товариства “Просвіта” була школа в с. Милування Івано-Франківської області. У 30-х роках ХХ ст. (період розквіту своєї діяльності) тут планувалося готувати помічників для збуту сільськогосподарської продукції [2, с. 80]. Найвагомим досягненням товариства “Просвіта” у сфері професійного шкільництва з торговельною спеціалізацією було відкриття торговельної школи у

Львові. Ініціатива щодо її створення зародилась у 1911 р., коли був сформований спеціальний комітет. Крім товариства “Просвіта” до складу кураторію, який опікувався закладом, входили також представники РСУК, “Сільський господар”, Учительського педагогічного товариства, Учительської Громади, Наукового товариства імені Шевченка. Основною метою діяльності даної школи була підготовка фахівців для ведення спілок або приватних торговельних і економічних підприємств [7]. У 1924 р. відбулася реорганізація навчального процесу, який до того тривав 3 роки, й основна сегментна орієнтованість передбачала підготовку фахівців і спеціалістів великих промислових і торговельних підприємств. Для поглиблення змістовності навчальної програми вводився 4-й рік навчання, орієнтований на кооперативну спеціалізацію. До обов’язкових елементів навчальної програми належали:

- лекційні заняття (основний аудиторний час);
- практичні заняття на базі шкільного кооперативу;
- відвідини кооперативних господарств;
- позашкільна торговельна практика.

Навчальна програма торговельної школи охоплювала такі основні курси: товарознавство, наука про торгівлю та векселі, купецькі рахунки, бухгалтерія, кореспондентські та конторові праці, кооперація, географія, стенографія, каліграфія, філософія, руська, польська та німецька мови. Згодом з’явилися такі предмети, як устрій держав, книговодство, торговельна географія, торговельні та промислові закони, суспільна економія, політична арифметика, англійська мова [8].

Найвідомішими випускниками торговельної школи були М. Левицький, І. Карпів, Є. Пришляк, Г. Салевич та інші. Це фахівці переважно економічного профілю, проте дану школу, зокрема її 3-річний курс, проходило багато відомих громадсько-політичних діячів, основним профілем діяльності яких був культурно-мистецький.

Досвід діяльності торговельної школи у Львові прикладом відкриття подібних закладів в інших поселеннях: у м. Яворів Львівської області – Українська приватна торговельна школа (1934 р.), м. Івано-Франківськ (на той час Станіслав) – Торговельно-кооперативна гімназія (1939 р.).

РСУК був провідною організацією того часу, яка пропагувала ідеї кооперативного руху. Йому підпорядковувалася найбільша кількість кооперативів, які входили до структури спеціалізованих товариств. Особливо значущими були проекти РСУК щодо організації заочного навчання: з питань діловодства, крамарства, керівництва “надзирними” радами, контролерства. РСУК практикував так звані вакаційні курси, які зазвичай проводились у літній період та передбачали кількатижневу інтенсивну навчальну програму. Дане товариство сприяло створенню у 1938 р. Приватного коєдукаційного кооперативного ліцею [9]. Його базова навчальна програма тривала 2 роки, а 3-й рік допускав навчання в самому ліцеї або перехід в інші вищі школи. Ліцей організував вибіркову закордонну практику своїх випускників строком 1 рік.

Значну увагу розвитку професійного шкільництва у сфері торгівлі приділяв профільний кооператив “Народна торгівля”, створений у 1883 р. Йому підпорядковувалося багато крамниць, які торгували переважно м’ясо-молочною продукцією. Достатній вплив на розвиток мережі торговельних шкіл мала Купецька конгрегація.

Провідним освітнім центром, у тому числі професійного торговельного навчання на західноукраїнських землях досліджуваного періоду залишалось м. Львів. У 1848–1939 рр. у Львові функціонувало два вищих державних навчальних заклади, які готували фахівців у сфері комерційної діяльності: Політехнічна школа (нині – НУ “Львівська політехніка”) і Вища торговельна школа (нині – Львівська комерційна академія). Крім того, за громадськими ініціативами створювалися навчальні заклади, які були орієнтовані на українців [8]:

– торговельно-адміністративні (Державний адміністративно-торговельний чоловічий ліцей, Державна адміністративна торговельна школа, Приватна адміністративна торговельна школа);

– торговельно-економічні та купецькі державні (Державна торговельна академія, Державна чоловіча торговельна школа, Державна жіноча торговельна школа, Державна торговельно-економічна школа, Торговельний ліцей, Торговельне відділення державної професійної жіночої школи, Державна чоловіча купецька гімназія, Державна жіноча купецька гімназія);

– торговельні та купецькі приватні (Торговельна школа Товариства торговельної школи, Приватна торговельна школа, Приватна однорічна купецька школа, Приватна трьохкласна торговельна школа, Приватно-торговельний ліцей Товариства торговельної школи, Приватна трьохрічна торговельна школа Товариства “Просвіта”, Приватна торговельна школа Купецької конгрегації, Приватна купецька гімназія З. Ольшевського, Приватна купецька жіноча школа М. Хрістофа, Торговельна школа єврейського товариства торговельної школи, Єврейський торговельний ліцей).

Необхідність такої мережі професійних навчальних закладів обумовило впровадження Купецькою конгрегацією “освітнього цензу” для купців: ті з них, хто бажав отримати торгові свідоцтва вищих категорій, повинні були отримати свідоцтво про закінчення купецької гімназії та торгового ліцею (до цього такої вимоги не було, тобто важливою була спроможність займатися торгівлею, а не рівень освіти) [1, с. 24].

Крім можливостей навчання в торговельних школах безпосередньо на теренах західноукраїнських земель українська молодь уже в цей період поступово інтегрувалась у європейський освітній простір. Багато українців перебували як у студентських, так і науково-педагогічних лавах в Українському технічно-господарському інституті, створеному в 1932 р. при Українській господарській академії у Чехії. Форма навчання тут була заочною, один з його напрямів – підготовка фахівців у галузі “комерції”. Слід зазначити, що українська молодь також орієнтувалася на навчання у Віденській школі світової торгівлі. Частими були українці на лавах польських торговельних шкіл.

До досвіду організації торговельних шкіл на теренах західноукраїнських земель належало сприяння відкриттю таких закладів на території Польщі в осередках значного скупчення населення українського походження. Так, у міжвоєнний період у Варшаві відкрито Міську торговельну школу, заняття в якій проводилися українською мовою.

Висновки. У цілому історія розвитку торговельних шкіл на теренах західноукраїнських земель 1848–1939 рр. є багатогранною. Сформувався конкурентний приватний сектор надання освітніх послуг. Водночас відбувалася системна

співпраця з державними профільними навчальними закладами. На наше переконання, діяльність торговельних шкіл, ініційованих громадськими структурами, є важливою для вивчення, оскільки про це свідчить досвід самоорганізації у задоволенні соціальних потреб, зумовлених ринковими трансформаціями. Кооперативний рух, який пронизував собою і торговельну сферу, змушував мобілізувати кадровий потенціал, залучати якнайбільшу частину населення до здобуття базових навичок комерції, що слугувало інструментом відбору найздібніших з них до більш фахового навчання та практичної діяльності.

Українські історики-економісти, на жаль, дуже мало уваги приділяють ретроспективним особливостям формування професійної торговельної освіти на західноукраїнських землях. Даний період становлення українського суспільства вимагає більш детального інституційного аналізу. Такий досвід слід відновлювати й адаптовувати до сучасних умов, оптимізуючи систему професійної освіти в Україні, яка втратила свою конкурентоспроможність і престижність. Перспективою подальших досліджень буде детальніший аналіз діяльності торговельних та інших типів господарських шкіл у різних просторових утвореннях.

Список використаних джерел

1. Безсмертний А.С. Освітня діяльність купецьких товариств Львова у 20–30-х рр. ХХ ст. *Вісник Національного технічного університету “ХПИ”*. Серія : *Актуальні проблеми історії України*. 2014. № 54. С. 22–28.
2. Зуляк І.С. Діяльність господарської школи “Просвіти” у Милованні в міжвоєнний період – важливий чинник поступу української кооперації. *Вісник Львівської комерційної академії*. Серія: *Гуманітарні науки*. 2013. Вип. 11. С. 77–85.
3. Моряк-Протопопова Х. Крайова шкільна рада у Галичині: повноваження, структура і вплив на розвиток шкільництва 1867–1918 рр. *Вісник Львівського університету*. Серія: *Юридична*. 2011. Вип. 54. С. 73–80.
4. Седляр О. Видавнича діяльність товариства “Галицько-руська матиця” (1848–1870). *Вісник Львівського університету*. Серія: *Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. 2008. Вип. 3. С. 76–115.
5. Карлова В.В. Формування національної самосвідомості українського народу в період національно-культурного відродження. *Демократичне врядування*. 2010. Вип. 6. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik6/fail/Karlova.pdf
6. Центральний державний історичний архів України у Львові (ЦДІА України у Львові). Ф. 348 (Товариство “Просвіта” м. Львів (1868–1939 рр.)). Оп. 1. Спр. 163. Арк. 4.
7. Коренець Д. Нові типи торговельних шкіл і їх значення для нас. *Діло*. 1923. Ч. 7. С. 6.
8. Історія розвитку товарознавства у Львові: Товарознавство. URL: <http://pca.com.ua/tovaroznnavstvo-i-torgovelnepidpriyemnitstvo/tovaroznnavstvo-fragmenti-istoriyi-uvlovovi/>

Отримано 22.05.17 та оновлено 08.06.17

References

1. Bezsmertnyi, A.S. (2014). Educational activity of the merchant associations of Lviv in the 20-30's of the 20th century. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu “XPI”*. Seria: *Aktualni problemy istorii Ukrainy [Bulletin of the National Technical University "KhPI". Series: Actual problems of Ukrainian history]*, 54, 22-28 [in Ukrainian]

2. Zulyak, I.S. (2013). The activity of the economic school "Prosvita" in the Milovania during the interwar period as an important factor for progress of Ukrainian cooperation. *Visnyk Lvivskoi komertsiinoi akademii. Serii: Humanitarni nauky [LCA Bulletin. Series – Humanities]*, 11, 77-85 [in Ukrainian]
3. Moryak-Protoporova, Kh. (2011). Regional school council in Galicia: the authority, structure and influence on the development of schoolchildren in 1867-1918. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Yurydychna [Visnyk of the Lviv University. Series Law]*, 54, 73-80 [in Ukrainian]
4. Sedlyar, O. (2008). Publishing activity of the society "Galychyna-Russian community" (1848-1870). *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnologii [Visnyk of the Lviv university. Series "Bibliology, library studies and information technologies]*, 3, 76-115 [in Ukrainian]
5. Karlova, V.V. (2010). The formation of national consciousness of the Ukrainian people during the national-cultural rebirth. *Demokratychnе vriaduvannia [Democratic governance]*, 6. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnytstvo_1/visnik6/fail/Karlova.pdf [in Ukrainian]
6. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv (CSHA of Ukraine in Lviv). Lviv: Prosvita, 1868–1939 [in Ukrainian]
7. Korenets, D. (1923). New types of trade schools and their significance for us. *Dilo [The Deed]*, 7 [in Ukrainian]
8. History of commodity research development in Lviv: Commodity. URL: <http://pca.com.ua/tovaroznnavstvo-i-torgovelnе-pidpriyemnytstvo/tovaroznnavstvo-fragmenti-istoriyi-ulozovi/>

Received on 22.05.17 and updated on 08.06.17

Голубка С.М., доц., д-р экон. наук, профессор кафедры финансов и страхования ГВУЗ “Университет банковского дела”, ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина, e-mail: holubkas@ukr.net,
Голубка М.М., преподаватель Львовского кооперативного колледжа экономики и права, ул. Клепаровская, 11, Львов, 79000, e-mail: holubkas@ukr.net

РОЛЬ ТОРГОВЫХ ШКОЛ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ЗАПАДНО-УКРАИНСКИХ ЗЕМЛЯХ (1848–1939 гг.)

Исследованы предпосылки к созданию хозяйственных, в том числе торговых школ на западноукраинских землях 1848–1939 гг. Представлена типология хозяйственных школ на западноукраинских землях. с выделением сельскохозяйственных, промышленных, торговых, художественно-промышленных и комбинированных. Охарактеризованы особенности деятельности торговых школ с основным функциональным назначением и прикладными аспектами при поддержке ведущих общественных объединений, ориентированных на продвижение идеи кооперации.

Ключевые слова: профессиональное школьничество, хозяйственные школы, торговые школы, купеческие гимназии, курсовое обучение, кооперативное движение.

Holubka S.M., PhD. (Economics), professor, department of finance and insurance, Banking University, 1, Andriivska Str., Kyiv, 04070, Ukraine, e-mail: holubkas@ukr.net,

Holubka M.M., lecturer, Lviv College of Economics and Law, 11, Kleparivska Str., Lviv, 79000, Ukraine, e-mail: holubkas@ukr.net

THE ROLE OF TRADING SCHOOLS FOR ECONOMIC EDUCATION DEVELOPMENT IN WESTERN UKRAINE (1848–1939)

The article dwells upon preconditions (political, institutional, economical) for establishment of the economic and commercial schools in the Western Ukrainian territories of 1848–1939. The schools aimed at development of the people's economic knowledge in the relevant area; and they were not only the centers providing the respective educational services, but also cultural and educational bases of the united

Ukrainian society. One of the main organizational principles was the territorial location - aiming at maximizing public involvement in education in order to reach the population as much as possible through educational services providing basic economic knowledge. The economic schools in the Western Ukrainian territories of 1848–1939 were classified by their specialization: 1) agricultural schools (tillage, gardening etc.) – they focused on formation of financial relation skills in the agriculture; 2) industrial schools, which targeted at formation of practical skills for work in railway shops, developing oil and distillery industry; 3) commercial (merchant) schools aimed at formation of the skills to sell and resell products (usually, the agricultural products that constituted the largest portion of the manufactured products); 4) art schools (construction, carpentry, painting, drawing and design etc.) the purpose of which was to educate the experts in various crafts; 5) universal (combined) schools – urban or rural economic schools or departments in the usual schools targeted at raising the economic literacy of the population, understanding the basics of cooperation, acquiring basic knowledge of recordkeeping, bookkeeping, fundamentals of banking. Authors clarified that the necessity of the professional educational institutions network was due to the introduction of "educational qualification" for traders by the Merchant Congregation. Despite their private nature, funding was largely carried out by cooperatives and at the expense of patronage. The authors described the peculiarities of the trade schools activity with its main functional purpose and applied aspects with the support of leading public-oriented societies focused on propaganda, in particular, the idea of cooperation. The research is focused on the efforts taken to support and initiate the establishment of commercial schools by Prosvita, Inspection Union of Agricultural Co-Operatives and other leading institutions of the Western Ukraine.

Keywords: professional schooling, schools of economic, trading schools, merchant gymnasium, study course, the cooperative movement.